

INTERVIURI

De vorbă cu Victor Colțea

Andra Apostu

Tânărul compozitor Victor Alexandru Colțea are talent, încredere în forțele lui, dorință continuă de a cunoaște, de a inova, este disciplinat și serios cu tot ce își propune iar muzica lui are o multitudine de sensuri și o profunzime aparte. În paralel cu activitatea de compozitor el este director artistic și membru fondator al ansamblului de muzică nouă Sargo din Lausanne, Elveția. Alături de colegii săi, Victor Colțea promovează și creează muzică nouă, realizează programe, concerte și manifestări interculturale pline de prospețime care aduc publicul mai aproape de arta contemporană.

A.A.: Dragă Victor, cum a fost drumul tău către compoziție? Când ai simțit că poți face asta, ce, cine ți-a dat încrederea că poți crea? Vorbește-mi despre începuturile tale, despre întâmplările, oamenii care crezi că au contat pentru evoluția ta și pentru cel care ești astăzi.

V.C.: Mi-am dorit dintotdeauna să fiu compozitor, dar să compun propriu-zis am început mai târziu, în adolescență. Am fost influențat foarte mult de tatăl meu, Vasile Colțea, chitarist foarte implicat în muzica nouă, a fost unul dintre membrii fondatori ai Ansamblul "Archaeus" și cel care a instituționalizat studiul chitarei clasice în România. Datorită lui am ascultat diferite stiluri muzicale încă de mic. A fost cel care mi-a dat, poate, cea mai mare încredere în mine. Am început cu el studiul chitarei la trei ani, apoi, la școală, am continuat cu pianul, iar pe la vârsta de 14 ani am decis să mă dedic compoziției în totalitate. Probabil că, în acel moment, s-a intensificat dorința de a crea, de a construi ceva care pornește de la mine. La acea dată aveam doi profesori care m-au stimulat în direcția asta: Valentin Petculescu și Bogdan Vodă cu care lucram mai intens armonie, contrapunct și compoziție. Odată ajuns la UNMB am avut șansa să studiez cu compozitorii Dan Dediu, Doina Rotaru și Octavian Nemescu, care mi-au deschis porțile spre diverse lumi „imaginare”. Cred că pentru orice creator, de orice tip, imaginația este unul din aspectele cele mai importante. Lucrările pe care le-am ascultat împreună și sfaturile pe care le-am primit de la aceștia legate de lucrările mele au fost pilonii pe care mi-am construit muzica. Pentru mine a contat foarte mult să îi cunosc. Cu siguranță și-au lăsat amprenta asupra muzicii mele.

A urmat apoi perioada studiilor din Germania și apoi din Elveția. La Hamburg i-am avut profesori pe Fredrik Schwenk, Peter Michael Hamel și am luat contact mai mult cu muzica experimentală și electronică. Am avut o perioadă foarte frumoasă acolo, iar Fredrik Schwenk m-a condus către o nouă aventură, ca să zic așa, muzica și teatrul. La finalul masterului am compus muzica pentru o piesa de teatru pe textul lui Matei Vișniec – *Ultimul Godot* – lucrând îndeaproape cu regizori, actori, muzicieni. Tot acolo am lucrat cu muzicieni de jazz, în

contextul muzicii „clasice” contemporane, iar asta mi-a deschis noi orizonturi.

Elveția a însemnat o altă etapă. Am studiat cu Dieter Ammann și, practic, au fost anii în care am compus lucrările ce se apropie cel mai mult de viziunea mea muzical-compozițională actuală. Am avut împreună o colaborare foarte frumoasă care, ulterior, s-a transformat și într-o prietenie dincolo de relația profesor-student. Același lucru îl pot spune și despre relația mea cu compozitorul Lucian Mețianu pe care l-am cunoscut aici, la Lausanne, unde locuiesc în prezent. Spre deosebire de Dieter Ammann, compozitor mai intuitiv, dânsul m-a impulsionat să experimentez un alt tip de gândire muzicală, cea bazată pe dezvoltarea în sine a unor procese, fie muzicale, fie non-muzicale – spre exemplu, un proces din fizică transpus în muzică, etc.

Toate aceste întâlniri esențiale – esențiale, consider, în viața oricărui tânăr creator – m-au ajutat să-mi găsesc propriul drum, chiar dacă nu a fost vorba într-atât de apropieri stilistice între noi.

Pe de altă parte, faptul că am reușit să studiez în trei țări diferite, să cunosc îndeaproape aceste culturi, mi-a modelat cu siguranță tipul de scriitură – în muzica mea se găsesc elemente din muzica românească (un anume tip de folclor, de imaginar, elemente de muzică bizantină uneori, sau heterofonie), elemente ce țin de spațiul germano-francez, un anumit interes pentru muzica experimentală, pentru o structură ritmică mai complexă, etc.

A.A.: Citind prezentarea de pe site-ul tău am observat că ai participat la mai multe masterclasses, workshopuri cu diverși compozitori, diferiți ca stil, ca orientare. Cât de important este să mergi la astfel de cursuri? Ce te împinge – curiozitatea, admirația pentru muzica aceluși compozitor? Crezi că ai avut de învățat anumite lucruri care te-au ajutat în creațiile tale?

V.C.: Cred că este foarte important să urmezi un masterclass și să mergi la workshopuri pentru că ai posibilitatea să cunoști mai mulți compozitori, să vezi cum gândesc, să vezi procesul lor de creație. Ele îți permit, de asemenea, să

întâlnești și tineri creatori, la rândul lor foarte diferiți. Am avut șansa de a cunoaște foarte bine câțiva dintre compozitorii actuali (de la Beat Furrer la Enno Poppe) iar cu doi dintre ei am avut o relație specială, și asta pentru că mi-au fost, în același timp, și profesori în rezidență, la universitatea din Lucerna. Este vorba de Wolfgang Rihm, cu care am putut să lucrez în mai multe contexte, nu numai la facultate ci și în workshopuri, și pot spune că am o admirație aparte pentru el și muzica lui. Cu toate că stilurile noastre nu se aseamănă în mod direct, felul său de a percepe anumite lucruri în structura muzicală și în orchestrație, de pildă, a avut impact în scriitura mea. A fost cel care mi-a dat încredere în ceea ce am făcut și fac.

Al doilea compozitor cu care am lucrat mai mult, a fost Bernhard Lang. Primul lucru cu care m-a surprins a fost că cerea întotdeauna partitura înainte să țină lecția propriu-zisă. Nu mă mai întâlnisem cu asta până atunci. Tot el m-a încurajat mult în dezvoltarea unor tehnici compoziționale proprii.

A.A.: Creația ta conține titluri aparținând unor genuri diferite, de la lucrări simfonice, muzică de cameră până la muzică pentru teatru, film scurt și chiar instalații interactive. Ai un gen preferat? Cum decizi „destinația” unei idei, primești comenzi și asta face cumva lucrurile mai ușor de imaginat? Povestește-ne despre drumul tău de la idee la lucrare finită.

V.C.: Cred că genul preferat este cel cameral deși îmi place să scriu și pentru orchestră. Probabil, faptul că există mai puține comenzi de lucrări orchestrale îmi facilitează, oarecum, alegerea. Pe de altă parte, orchestrele, în general, nu sunt atât de dispuse să experimenteze în aceeași măsură ca ansamblul cameral.

În majoritatea cazurilor, e adevărat, am scris pentru că am avut o comandă. Practic, asta îți ușurează, dar îți și îngreudește decizia în privința genului.

În ceea ce privește procesul de creație, pot spune că e destul de diferit de la o piesă la alta. Îmi place să leg cumva ideea unei lucrări de un proces în sine – fie fizic, chimic sau chiar gramatical, semantic. Dar asta nu înseamnă că e mereu ceva exterior muzicii, sunt și procese sau „imagini” pur

muzicale, ce apar în mintea mea și pe care, mai apoi, încerc să le transcriu, să le dezvolt și să le îmbin cu alte elemente contrastante sau asemănătoare.

De exemplu, piesa *Blockchain* este o piesă pentru orchestră de cameră – titlul sugerează atât procesul de construcție al lucrării, cât și legătura cu piesele *Chain* de W. Lutoslawski (asta a fost o cerință din partea Ansamblului *Phoenix*, cei care au și interpretat-o). Forma piesei este dată de îmbinarea diferitelor sensuri ale expresiei „block chain” în engleză – de exemplu, semnificația folosită în criptomonede, semnificația inițială a cuvântului – lanțul mecanic (să spunem cel utilizat pentru biciclete), precum și două semnificații ale cuvântului „block”: un obiect solid și actul de a obstrucționa ceva.

Deci, piesa este formată din mai multe „blocuri” muzicale ce se urmăresc reciproc într-o imagine asemănătoare unei cascade. Situația este una paradoxală, ele încearcă să se dezvolte în moduri diferite, să creeze diferite conexiuni, dar, în același timp, se obstrucționează reciproc. Este oarecum similar cu procesul de blocare a informațiilor false în criptomonede. Pe scurt, rețeaua în întregime a sistemului de criptomonedă trebuie să fie de acord cu fiecare mesaj transmis în rețea. Vor ajunge blocurile mele muzicale la o stare de consens? Asta e o întrebare ce poate fi pusă la final.

Alte piese, însă, sunt conectate mai mult cu anumite sonorități – de pildă, lucrările *Detonation* și *Blast*, ce au titluri sugestive și care se axează pe o anume expresie și construcție sonoră bazată pe energia sunetului. Bineînțeles, titlurile nu spun tot, pot da o anumită idee celui ce ascultă, dar nu aș vrea ca muzica în sine să fie asociată doar cu titlul, acesta reprezintă doar o fracțiune.

A.A.: Crezi că ai deja un stil definit?

V.C.: Cu siguranță există un stil ce se conturează tot mai mult, sunt anumite tipuri de scriitură (cum am spus și mai sus, de exemplu heterofonia, o structură ritmică aparte, etc.) care apar în mai multe lucrări. Dar nu aș putea spune cu certitudine care este calea mea anume sau ce stil aș avea. Nu

mi-am pus această problemă. Cred că este un aspect secundar pentru mine. Mai important e să găsesc ceva aparte sau să construiesc o lume imaginară diferită de cea pe care o văd în jurul meu.

A.A.: Cât de mult contează să fii original? De multe ori dorința asta i-a „păcălit” pe mulți compozitori în a ceda uzului exagerat de tehnici în defavoarea mesajului, în defavoarea muzicii, doar pentru a fi originali, inovatori.

V.C.: După părerea mea contează să aduci ceva nou chiar dacă e doar ideea în sine a piesei sau doar o anumită sonoritate într-un singur moment din acea lucrare. Bineînțeles, nu trebuie să cazi nici în cealaltă extremă și să faci dicționare de tehnici de compoziție sau de instrumentație. Dar cred că originalitatea este importantă, chiar dacă, probabil, este mai greu în zilele noastre să o găsești ca acum, să zicem, 80 de ani. La fel de posibil este ca din a doua jumătate a sec. XX să rămână, peste încă vreo sută de ani, foarte puțini compozitori – Stockhausen, Xenakis și, poate, Ligeti. Trebuie mereu să cauți să împingi limitele, să încerci să descoperi ceva nou atât față de ce tu ai creat, cât și față de ce a fost creat până la un moment dat.

A.A.: Ai primit premiul UCMR pentru lucrarea *Zori*. Aș vrea să ne spui de ce crezi tu că a meritat premiată lucrarea aceasta? Ce are special?

V.C.: Cred că, în general, concursurile reprezintă o serie de conjuncturi. Nu știu ce alte piese au fost luate în calcul în acest context, dar pot spune ce consider că are această piesă special, cel puțin pentru mine. În primul rând, se fundamentează pe anumite cântece din folclorul românesc, ce țin de tradițiile arhaice, precreștine de înmormântare, – acestea sunt „cântecele zorilor” și „cântecul bradului”. Cântecele Zorilor sunt cântate de femei și am avut ocazia să ascult câteva înregistrări foarte vechi. Am pornit de aici, imaginându-mi o anumită sonoritate pentru 2 pianе și 2 soprane. Felul în care cântă cele două soprane nu este unul obișnuit în muzica de

cameră. Este mai degrabă un cântat cu timbru aspru, rudimentar, fără acel vibrato, dar cu o forță dramatică neînchipuită. Pe de altă parte, unul dintre pianе nu este tratat ca de obicei, ci devine instrument de percuție, ca o toacă, datorită claves-urilor ce sunt folosite în interiorul pianului.

A.A.: Cum ai putea cataloga ori etapiza lucrările tale și activitatea ta de compozitor până în prezent?

V.C.: Da, aș putea cataloga evoluția mea în funcție de spațiile în care am locuit și am lucrat: mai întâi, România – cu lucrările mele de studenție și de dinainte (dintre care, probabil, aș alege acum doar 2, 3) – etapă ce cuprinde compoziții din zona căutărilor, a încercărilor de a găsi un limbaj propriu, plus cele „impuse” de curriculumul universitar. Apoi perioada din Germania, unde am scris 3 lucrări importante pentru mine – *RinmodeZer-Freq* pentru chitară și live-electronics, *Disturbia & Epilogue* pentru vioară solo și *Ultimul Godot*. A fost etapa în care am lucrat mai mult cu muzica electronică și îmbinarea acesteia cu muzica acustică. A urmat Elveția, locul unde am stat, până la urmă, cel mai mult în ipostaza de compozitor. Aici am scris mai multe categorii de lucrări – ciclul inspirat din Cântecul Zorilor și Bradului – în total 6 lucrări. Au fost, apoi, mai multe piese bazate pe dezvoltarea unor mecanisme, procese muzicale (*Unisons, Fractures, Detonation*), și unele inspirate de procese nonmuzicale (*Hyper Atom, Immigrant, Blockchain* etc.). O ultimă categorie ar fi piesele de orchestră, o sinteză, oarecum, a acestor lucrări de cameră.

A.A.: Și legat de etape, vorbește-ne despre ansamblul *Sargo* al căru director artistic ești dar și membru fondator. Care e misiunea voastră?

V.C.: Ansamblul *Sargo* a reprezentat o altă provocare în viața mea. Împreună cu soția mea – Valeria Vetrici, pianista ansamblului – și câțiva prieteni de la acea vreme am pus bazele acestui ansamblu în 2012. A fost un început studentesc, ca să zic așa, cu mult entuziasm, dar și cu multe sacrificii, iar la un moment dat, chiar cu foarte mulți instrumentiști. Au fost 22

de muzicieni implicați o vreme. Cu timpul, a trebuit să ne reducem numărul pentru că ne organizăm foarte greu. Am rămas doar șapte. Eu sunt directorul artistic. Pot spune că suntem o echipă minunată și asta ne ajută atât în plan artistic, cât și organizatoric.

Am avut și încă avem o colaborare cu Hochschule din Lucerna, încă din 2013. Ca tânăr compozitor, ai nevoie să fii în continuă colaborare cu instrumentiștii – pentru a putea învăța cât mai multe despre ceea ce se poate face cu instrumentele respective, mai ales când lucrezi cu muzicieni foarte buni. Cred că acesta a și fost punctul de plecare în relația noastră cu cei de la facultate. Cum spuneam, am avut tot timpul o relație frumoasă cu Dieter Ammann și asta a facilitat colaborarea noastră. Este un proiect destul de solicitant, implică mereu studierea unui număr mare de lucrări ce sunt apoi cântate într-un singur concert. Ansamblul trebuie să dea dovadă de multa suplețe și în același timp să învețe rapid piesele, pentru că ele sunt în continuă modificare; acesta fiind scopul proiectului.

Legat de misiunea noastră ca ansamblu, am încercat să facem proiecte cât mai diverse, să îmbinăm diferite genuri muzicale – am avut programe cu aspecte teatrale, altele axate pe multimedia sau muzică electronică. Ultimul proiect a fost cumva mai clasic, asta și din cauza condițiilor sanitare de acum. Următorul program o să fie ceva mai amplu. Pe lângă aspectul specific unui concert clasic, vom aduce în prim-plan elemente scenografice, proiecții video, instalații și chiar sculptură.

A.A.: Ce planuri de viitor ai? Cum te vezi peste, să zicem, 10 ani? De ce ai ales Elveția? Te gândești să te întorci în România?

V.C.: Pe lângă compozitor, director al ansamblului, eu sunt și profesor de pian. Având aceste opțiuni de „job-uri” îmi oferă libertatea de a alege proiectele pe care vreau să le realizez.

Elveția nu a fost alegerea mea, a fost o conjunctură favorabilă, ca să spun așa. Soția mea a venit aici mai întâi. După ce am terminat studiile la Hamburg (ea era studentă încă

la Lausanne), m-am stabilit și eu. A fost mai dificil la început – la acea vreme încă erau restricții pentru românii veniți în Elveția – dar, după un an, totul a început să prindă contur și s-au legat lucrurile în mod firesc și favorabil pentru noi, de la studiile pe care le-am făcut la Lucerna, la ansamblul înființat mai târziu. Asta ne-a făcut să rămânem aici.

Nu știu ce să zic, unde mă văd peste 5/10 ani?... e o întrebare mai dificilă... La cum se desfășoară lucrurile acum, îmi e greu să mă gândesc mai departe de 1-2 ani, la proiectul de care vorbeam înainte, pe care urmează să îl pregătim cu ansamblul. Trăim oarecum mereu într-o așteptare, există peste tot multe restricții impuse de pandemie. Mai e apoi această incertitudine cu manifestările culturale.

M-aș întoarce în România la un moment dat, dar nu acum. Am familia mea aici, avem un băiețel, sunt proiectele de compoziție pe care vreau să le duc la bun sfârșit, ansamblul, plus o nouă provocare, aceea de a crea aici un spațiu destinat muzicii contemporane. În Elveția, tot ce ține de administrarea asta culturală presupune o continuă căutare de sponsori și fundații – este chiar o muncă de manageriat destul de solicitantă pe care trebuie și am învățat să o execut, dar care îmi oferă, mai apoi, șansa să îmi împlinesc proiectele. Prin urmare, sunt destul de prins acum și mi-e destul de greu să privesc mai departe, în această zonă, chiar și când vine vorba de viitoare compoziții.

A.A.: Îți mulțumesc și îți doresc mult succes în proiectele tale viitoare!

SUMMARY

Andra Apostu – A conversation with Victor Colțea

The young composer Victor Alexandru Colțea has talent, confidence, a continuous yearn for knowledge, innovation, he is disciplined and genuine and his music is particularly profound with a wide range of meanings. In parallel with composing he is an artistic director and founder of the new music ensemble *Sargo* based in Lausanne, Switzerland. Along with his colleagues he creates and promotes new music, organizes concerts, programs and multicultural events with a fresh approach that also bring the public closer to contemporary art.